

של האבל, הוא: עולם של עקרונות רוחניות, של דוגמאות מאצטיות, של אמנות נזקשות ולא-משנתות, המגליכות בהכרח לעריצות נטולות אמנה. זהו עולם של איסורים, הגבלות ופקודות, עולם שבו מדיניות-תרבות פירושה כ"אשכנזי-בראשונה כמבצעים של כוח-מישטרה-תרבותית...

האבל מתעלם מעצם היותו יוצר במדינה-טוטאלית-רית, וממשיך במיתכונות-הגלוי: כבר כתבו ואמרו הרבה על כל גודל החורבן שייקרה תרבותנו בעת הזאת; על מאות הספרים והספרים שהוטל עליהם איסור ועל עשרות כתבי-העת שהוטלו; על הגמבים שהוטלו בתכניו-תיהם של מ"לים... ועל הניתוק הגמור מן הקהילה-האינטלקטואלית; על ביותם של אילמי תצוגה; על ההיקף ההרסני של הדיכוי והאפלות בתחום זה; על פירוקם של כל איגודי האמנים ומסדות-מדע רבים מספר ועל המרתם במוני פוחלצים מנוהלים ברוי קנאים תיקסניים, קארייריסטים ידועים-לשימצה, מגיילם חפרי תקנה וישאנתים כושלים הלהיטים שלא להחמיץ את ההזדמנות שנפלה לידם בתנאי החלל הגמור...

ד. "פקודת מעצר נגד התרבות"

מתוך חרדה על התוצאות-לעתיד של ריכוזיות-תרבותית * הנהוגה בצ'כוסלובאקיה, קובע ואצלב האבל: כלום אין זה בשלעצמם מוכיח איזו השפעה הרסנית עמקה על מצבה הרוחני והמסרי הכללי של החברה * בשנים האחרונות מתפתח בישראל כיוון של "ריכוזיות-תרבותית" בהכוונת המועצה לתרבות ולאמנות, תהי' ליד שכר השפיע על איכויות היצירה למיניה, ועיקר מתוכה מגמות של ביקורת-החברה.

אכן, הסדר מתקיים: סדר ביוקראטי של חרונות אפורה מהניקה כל אינדיבידואליות; של דיוק מיכאלי המרכיב כל מה שהוא בעל איכות ייחודית; של עמידה עבשה שאין בה מקום לטראנספנדנט. מה שמתקיים הוא סדר נטול חיים.

אכן, שקטה הארץ. שקט — כלום לא תאמרו כן — של חרר-מתים או של קבר?... *

השבוע השיב דוקטור הוסאק למיתכונות-הגלוי של ואצלב האבל, במקום לשלוח אותו לשקט של חדר-מתים או של קבר, הוא שלח אותו לבית-הסוהר. מאסרו של האבל, הוא ממוראנדום מצ'כוסלובאקיה, לכל מקום בעולם, תיכונות, ש, זה יכול לקרות גם כאן, וכמה מהטיעונים בסיגנון: "הדרת האומה אל מחוץ למשבר", "שימת קץ להפרעת הסדרים" ואפילו, "שיכונם של מזגים סוערים" נרשמו בתדירות, גוברת והולכת, בשנים האחרונות, מעל במת-הכנסת, ובמות אחרות, לעברם של כמה יוצרים, "חריגים". הדי הקולות הללו מישמרים בייסודיות על-ידי, "המעצה לתרבות ולאמנות" שהמליצה להגיד מקרשי-הבמה את, "מושל ייחוס" ויצרה לחץ-תקציבי לשינוי מחוזה-מחאה בשם, "עצבים" למחומר מרוקן מכל-תוכן בשם, "קריזה".

מאסרו של ואצלב האבל מהווה תיכונות ליצרני-התרבות בארץ, המעלים פימה עלי כול, עוצמים עיניים, יונקים מענקים ומשמנים מנחת — שהדומיה-הפומבית שלהם, מקרבת את הקץ לכאן.

* מכתבו-הגלוי של האבל פורסם בגיליון 99 ספטמבר 1975 בירחון הבריטי, "אנאקונטר".

יש לאתח, "פקודת מעצר נגד התרבות", השמטה עכבר פעלה עכבר — ותפעל יותר מכך בעתיד, אף שישומה המיזרי ניכר רק על מהותיהם של מספר אנשים מצומצם ביחס?

ובתשובה מצגי האבל רשימת טיעונים, מתוכה ניתן למצוא את חוסר-ההגדרה-הספרותי, כמו שהוא בולט בכל תרבות ניתמכת, וישראל היא גם כפי: מי יודע אף ישיטע חלל זה על האפלים הרוחני והנפשי של השנים הבאות? עד כמה יחליש את יכולתנו, "לדעת את עצמנו"? מה עמקה תהיה מבנות העדרה-של-לדעת עצמם-תרבותית של אלה שראשית החרם העצמית היא היום או מחר? אלו תילים של מסמטיקאציות, הנערמים לאט-לאט על פני התודעה-התרבותית הכללית, יהיה צורך לסלק? כמה לאחר יהיה מן ההכרח לחזור? מי נביא וידע אלו אנשים עדיין ימצאו בעצמם את הכוח להחליק לפי-ראייתם הרעם, מת, כיצד, ומאלו משאבים — לאחר שלא רק יישחת כל הילק, כי אם ההרגשה שניתן עוד לעשות זאת?

את מיתכונות-הגלוי מסיים האבל, תוך תיאור של מות התרבות שהוא חלק ממנה: המעשה המדיני כולו של המיישט הקיים, כפי שניסיתי לתאר צעד אחר צעד מוכיח כי איתם מושגים אשר נראו לו תמיד ככרויים למוינש תוכניתו — סדר, שקט, התבססות, הדרת האומה אל מחוץ למשבר, "שימת קץ להפרעת הסדרים", "שיכונם של מזגים סוערים" ומיוצא באלה — קיבלו מוקף-סוף איתם משמעות קמלנית שהיתה להם בכל מי-מר שאימץ לעצמו את השאיפה לאנדרופיה *.

* קיום של טמפרטורה שווה בכל.

נפוטזים (2)

תולעי תרבות

בחללה-אידיאולוגי שהתרחש בתנועה-הקיבוצית לאחר מלחמת-ששת-הימים, צץ ועלה הקובץ שייח'לוחמים בו שחו בנייה-קיבוצים על החלל בו הם חיים ונלחמים. הקובץ שהקף למיסמך-תעמולה כחוצלארק, זכה על-ידי מוקי צור, אחד מעורכיו, להפוך לבמה אידיאולוגית המופיעה מיספר פעמים בעברית ובאנגלית.

מוקי צור, עדות חיה לחלל התרבותי-אידיאולוגי שנוצר בתנועה-הקיבוצית, הוא בעל יומרה ליהפך ליורש-החוקי של אבות ומייסדי תנועה-העבודה, תוך מוגת ערכיהם הסוציאליסטיים באימרות הבעל-שפרטוב, הגיגיו של גרשום שלום, וקונו של מרטין בובר — כאשר כל המירקחת הזאת מעלה ציפוי עבש של קרמבו אינטלקטואלי מרכזי-אירופאי.

את האלכימיה האידיאולוגית-תרבותית שלו, מגבש מוקי צור בגיליונות שדמות — במה לתנועה הקיבוצית. בגיליון ס"א (סתיו תשל"ז) של כתביעת זה, הצליח צור ליצור את הגליון הראוי לכותרת "כתבי-העת הנפוטזטי בישראל". מוקי משרתתף בו ברבישית, ראיון, הגיגים, ובפירסומת לספר שחיבר אביו, שגריר ישראל לשעבר בפאריס, יעקב צור.

ברבישית בכותרת "שיקוף המציאות או מנוף לעיצובה", קובע מוקי צור כי: "העבודה היא הכלי המעצב אדם" מעין נוסח-עברי מעורן "העבודה משחררת". והוא ממשיך לזרות את אבקת-הגיגיו בראיון, אותו ערך עם פרופסור נתן רוטנשטרייך, הנפתח בשאלה הקביעתית הנ"ל: "מדברים על כך שהציגונות היא חזרה של העם היהודי להיסטוריה. אולם המשמעות שאנשים מייחסים לעניין זה אינה ברורה. האם החזרה להיסטוריה היא חזרה אל הפוליטיקה?"

וכך ממשיך מוקי צור בשאלותיו, שספק אם הן מייצגות את שאלות בנייה-קרי בוצים, שכתבי-עת זה נועד מטבעו לשמש להן כלי מיבטא — והפרופסור הנכבד, ממשיך בתשובותיו, שאינן נופלות באיכותן משאלות המראיין.

לא ניפק בחוברת שדמות מיכתב שנשלח למוקי צור מטעמו של אחד, אברהם ש., לרגל הופעת קובץ מאמריו והגיגיו, ללא כותרות פסים". מיכתב שאינו מסתיים בקביעה "טרוף מוקי".

החוברת משמשת גם כלי-מיבטא ליעקב צור, אביו של מוקי, ששימש בעבר כשגריר ישראל בכמה בירות, ולאחרונה התפטר מראשות דירקטוריון הקרנה-קיימת. בניגוד לבנים אחרים המודים באבותיהם, הרי שמוקי שומר על מצוות "כיבוד אב" ומפסס קטע מתוך ספרו של אביו — העוסק בתפוצה היהודית, הוא גם דואג באחד מעמודי הנעילה של החוברת, להקדיש בליקורת חיובית על סיפורו של האב.

בכל דברי הגבב הללו, משתפים עוד כמה חברי קיבוצים, וביניהם: וולטר בנימין, יוג'ין יונסקו, פרנץ קפקא — המוסיפים כבוד ויקר, לכוחות היצירה של התנועה הקיבוצית, בהנהגתו של מוקי צור.

הומאזי לאלזה

בחטף

מתוך סקר שפורסם לאחרונה על-ידי משרד-החינוך-והתרבות, מסתבר כי למעלה משליש תושבי המדינה, אינם יודעים קרוא וכתוב ברמת בייסטר-עממי. באותו סקר מצויין כי רק אחוז אחד מחקציבי החינוך והתרבות מוקדש לביעור-הבערות * בכתבת-טלוויזיה שהכין הכתב עמוס ארבל על הצייר מרסל יאנקו, שנמנה לפני למעלה מ-60 שנה בין מייסדי "תנועת-דאדא" שאל הכתב: "מדוע תנועת דאדא לא עצרה את מילחמת-העולם השנייה, ואת מילחמת-וייטנאם?" והתעלם מכך, שתנועת

* במהלך הראיון, אין מוקי צור מצייץ היכן היה העם היהודי במשך אלפיים שנה בהן לא היה בהיסטוריה (המלכה-ד).

"דאדא" התפרקה, ואיבדה מחשיבותה, עוד במחצית שנות ה-20' עם התבססותה של "התנועה הסוריאליסטית". במוסף הסיפור של הארץ משיב פרופסור ישעיהו לייבוויץ, בסידרת מאמרים בעלת רקע אידיאולוגי-הוגותי, על סידרה אחרת פרי עטו של המורה מרדכי שלו הימני, שניסה לקעקע את השקפותיו של לייבוויץ. שתי הסדרות גם יחד, מהוות ניסיון יוצא-דופן של התמודדות-אידיאולוגית עם ההווה * סיפור הרווח לאחרונה בין משוררי רחוב דיוגנוף מספר על משורר מבוגר, המאמץ לאחרונה בשיריו מסממני "המהפכה-הסמנטית" שפגש במשורר צעיר ממנו, ושאלו:

פרופסור ישעיהו לייבוויץ
[ניסיון יוצא-דופן]

"מה אתה כותב עכשיו?" התבונן בו הי צעיר בעין מכודחת, והשיב: "את ספר שיריך הבא!" * בחוברת החורף של כתבי-העת עכשיו העומדת לראות-אור ב-ימים אלה, בולט פירוטומם של קטעים מכתבי המשוררת הגרמניה, ממוצא יהודי, אלזה לסקר-שילר, בתרגומו של יהודה עמיחי. המשוררת האכספרסיוניסטית הי נחשבה כיום בעיני הביקורת המערבית, לבולטת במשוררים הגרמניים בין שתי מיל-חמות-העולם, הוגלתה מארצה במחצית שנות ה-30' והתגוררה בירושלים עד למותה ב-1945. עד לאחרונה סירבו המוסדות הממלכתיים-תרבותיים בארץ להכיר בעריכה של אלזה לסקר-שילר, ולמשל, במשך קרוב לשלושים שנה, גמנעה הספרייה-הלאומית לקלוט בין כתליה את אוסף המיכ-תבים, ככתבי-יד והציורים של המשוררת, למרות שהוא מכיל בין השאר מיכתבים נדירים בכתב-הדפוס של תולמס מן, פרנץ מולר, קארל קראוס וכל גלריית הי דמויות ששלטה בכיפה, במרכז אירופה ערב עליית היטלר לשלטון. ממשלת מערב-גרמניה, היתה נכונה משך שנים רבות לרכוש בהון-עתק אוצר זה, על-מנת לאכסנו במוזיאון שהקימה עיר הולדתה של המשוררת לכבודה. אלזה לסקר-שילר, שנהגה לכנות את עצמה כ"מלכת תבי השניה" זכתה להיקבר פעמיים בירושלים. לראשונה, בהר-הזיתים עם מותה, ובפעם השנייה, לאחר שמצבתה המנורי פצת אותה לאחר מלחמת ששת הימים. ההערכה הגדלה והולכת לאלזה לסקר-שילר כמשוררת, הביאה את המעבד ישראל ממשלתית, תמליל לאוסדה-קיקוינית-מס-חרית בכותרת, "הומאזי לאלזה" בשיתופו של המלחין יוסף טל, הומאזי שלדעת בקיאים בחייה של המשוררת, לוקים בו פרטים רבים בחסר ובאי-דיוק * בראיון שהעניק רויט שחר, הוא אמר בין השאר: "עבודה גופנית משעממת וחוזרת על עצמה מיכאנית, מטמטמת אותי. אני לא מסוגל לזה..." ובתשובה לשאלה, האם הוא רואה עצמו כנביא מוכיח בשער? השיב שחר: "אינני נביא ולא בן נביא, ולא רציתי להיות כזה..." * על סידרת שיריו של אבות ישורון (פרלמור-טר), "כוכב כיכר-דיזינגוף" אמר משורר שאינו נמנה עם המכבדים את שירת ישורון: "כוכב כיכר-דיזינגוף נראה כמו תבי שיל שמרכיבו הם המין פולגי שמוססו בו טחינה מזרחית" * בחודש הקרוב עור מד לדאת-יאור הרומן הראשון של א.ב. יהושיע, שישא את הכותרת המאהב *

אלזה לסקר-שילר

בטקס קבלת פרס קלייט (1932)

Advertisement for 'BIMBA' featuring a large graphic of the brand name and various text elements including 'בגניבת רובה וחתמתו' and 'הוא נשבר ונשבר'.